

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om skydd för personer som rapporterar om överträdelser av Europeiska unionens lagstiftning och den nationella lagstiftningen och till vissa lagar som har samband med den

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om skydd för personer som rapporterar om överträdelser av Europeiska unionens lagstiftning och den nationella lagstiftningen och till vissa lagar som har samband med den (RP 147/2022 rd): Ärendet har remitterats till arbetslivs- och jämställdhetsutskottet för betänkande och till lagutskottet och ekonomiutskottet för utlåtande.

Utlåtanden

Utlåtande har lämnats av

- lagutskottet LaUU 27/2022 rd
- ekonomiutskottet EkUU 53/2022 rd

Sakkunniga

Utskottet har hört

- konsultativ tjänsteman Juha Keränen, justitieministeriet
- konsultativ tjänsteman Päivi Kantanen, arbets- och näringsministeriet
- justitiekanslern i statsrådet Tuomas Pöysti, Justitiekanslersämbetet
- chefsjurist Timo Koskinen, Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf
- direktör Minna Ahtiainen, STTK rf
- ledande expert Miia Kannisto, Akava ry
- expert Johanna Linna, Finlands näringsliv rf
- expert Albert Mäkelä, Företagarna i Finland rf
- professor Ulla Liukkunen.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- inrikesministeriet
- jord- och skogsbruksministeriet
- kommunikationsministeriet
- social- och hälsovårdsministeriet
- Ålands landskapsregering

Betänkande AjUB 17/2022 rd

- Finlands Kommunförbund
- Centralhandelskammaren.

Inget yttrande av
- finansministeriet.

Inget att anmärka:
- miljöministeriet.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår att det stiftas en lag om skydd för personer som rapporterar om överträdelser av Europeiska unionens lagstiftning och den nationella lagstiftningen. Genom den föreslagna lagen genomförs direktivet om skydd för personer som rapporterar om överträdelser av unionsrätten. Dessutom ändras lagen om företagshemligheter, lagen om justitiekanslern i statsrådet, lagen om förhindrande av penningtvätt och av finansiering av terrorism, kreditinstitutslagen, lagen om investeringstjänster, värdepappersmarknadslagen, lagen om handel med finansiella instrument, lagen om förvaltare av alternativa investeringsfonder, lagen om placeringsfonder och lagen om värdeandelssystemet och om clearingverksamhet.

Den föreslagna lagen är en allmän lag om skydd för personer som rapporterar om överträdelser inom lagens tillämpningsområde. Lagen kompletterar den redan gällande speciallagstiftningen om skydd för personer som rapporterar om överträdelser och lagen tillämpas jämsides med och som komplement till den övriga lagstiftningen. Speciallagstiftningen om skydd för personer som rapporterar om överträdelser har företräde och den föreslagna allmänna lagen ska komplettera regleringen.

I den föreslagna lagen föreskrivs det om lagens tillämpningsområde, tillämpningsområdet med avseende på personer, allmänna villkor för skydd för rapporterande personer samt rapportering och villkor för att få skydd. I lagen föreskrivs om skyldigheten att inrätta interna rapporteringskanaler och om de förfaranden och ansvar som hänför sig till detta, om externa rapporteringskanaler och om den uppföljning som ska göras med anledning av rapporterna. Dessutom föreskrivs det om behöriga myndigheter och en gemensam extern rapporteringskanal, förbud mot repressalier, skadestånd och påföljder samt sekretess och andra aspekter som hänför sig till skyddet för rapporterande personer och föremålet för en rapport.

Genom propositionen försöker man förbättra effektiviteten för genomförandet av unionsrätten genom att skapa enhetliga minimikrav på unionsnivå för skydd av personer som rapporterar om överträdelser. Avsikten med den föreslagna lagen är att personer som i ett arbetsrelaterat sammanhang upptäcker eller har misstankar om brott mot allmänintresset inom specificerade områden av EU-lagstiftningen ska kunna rapportera om detta på ett tryggt sätt. På så sätt kan man förebygga hot mot eller allvarligt skada för allmänintresset.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2023 och avses bli behandlad i samband med den.

Betänkande AjUB 17/2022 rd

Lagarna avses träda i kraft så snart som möjligt.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

Regeringen föreslår att det stiftas en lag om skydd för personer som rapporterar om överträdelser av Europeiska unionens lagstiftning och den nationella lagstiftningen (visselblåsarlagen), genom vilken Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/1937 (visselblåsardirektivet) genomförs. Dessutom föreslås det att vissa andra lagar ändras på grund av genomförandet av direktivet och den föreslagna visselblåsarlagen.

Syftet med det direktiv som ligger till grund för propositionen är att fastställa gemensamma miniminormer som tillgodoser en hög skyddsnivå för personer som rapporterar överträdelser av unionsrätten. Enligt propositionsmotiven varierar för närvarande skyddet för rapporterande personer inom EU, och de får inte alltid ett ordentligt skydd mot repressalier. Direktivet ska stärka efterlevnaden av unionsrätten och på det sättet förebygga och avslöja hot mot och skada för allmänintresset. Direktivet bedöms förbättra förebyggandet och avslöjandet av bedrägerier mot EU:s budget samt korruption.

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet anser att målen för propositionen är motiverade. Utskottet tillstyrker lagförslagen, men med anmärkningarna och ändringsförslagen nedan.

Visselblåsarlagens tillämpningsområde

Enligt propositionen ska lagens tillämpningsområde omfatta anmälningar om överträdelser av Europeiska unionens lagstiftning eller den nationella genomförandelagstiftningen för den eller annan nationell lagstiftning inom vissa lagstiftningsområden. Det har varit motiverat att i så stor utsträckning som möjligt involvera den nationella lagstiftningen inom varje sektor, eftersom det i praktiken är mycket svårt för visselblåsarna att bedöma när ett eventuellt brott eller en eventuell misstanke om brott grundar sig på lagstiftning som baserar sig på EU-reglering och när grunden är den nationella lagstiftning som beretts enbart utifrån inhemska utgångspunkter inom dessa områden. Dessutom stöds direktivets mål att förhindra missbruk inom de områden som avses i direktivet också när rapporteringen av överträdelser och utredningen av ärenden gäller rent inhemska överträdelser.

I 2 § i lagförslaget definieras de områden av lagstiftningen som hör till lagens materiella tillämpningsområde. Dessa är: 1) offentlig upphandling, med undantag för sådan som gäller försvar och säkerhet, 2) finansiella tjänster, produkter och marknader, 3) förhindrande av penningtvätt och finansiering av terrorism, 4) produktsäkerhet och produktöverensstämmelse, 5) transportsäkerhet, 6) miljöskydd, 7) strål- och kärnsäkerhet, 8) livsmedels- och fodersäkerhet samt djurs hälsa och välbefinnande, 9) folkhälsa enligt artikel 168 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, 10) konsumentskydd och 11) skydd av privatlivet och personuppgifter samt säkerhet i nätverks- och informationssystem.

Betänkande AjUB 17/2022 rd

I fråga om dessa tillämpas lagen på gärningar eller försummelser som 1) är straffbara, 2) kan leda till en administrativ påföljd av straffkaraktär, eller 3) allvarligt kan äventyra uppnåendet av de mål av allmänt intresse som eftersträvas med lagstiftningen. Dessutom tillämpas lagen på anmälningar som gäller 1) överträdelse av lagstiftningen eller föreskrifterna om Europeiska unionens medelsförvaltning eller utgifter eller om unionens insamling av inkomster eller medel, 2) överträdelse av lagstiftningen om eller villkoren för beviljande, användning eller återkrav av Europeiska unionens eller nationella bidrag, eller statligt stöd, 3) överträdelse av Europeiska unionens eller nationella konkurrensregler, 4) överträdelse av Europeiska unionens eller nationell lagstiftning om beskattning av företag och sammanslutningar, eller om arrangemang som syftar till att ge en skattefördel som strider mot målet eller syftet med lagstiftningen om beskattning av företag och sammanslutningar samt 5) överträdelse av annan EU-lagstiftning eller nationell lagstiftning om skydd för konsumenten än den lagstiftning som avses ovan.

Vid arbetslivs- och jämställdhetsutskottets utfrågning ansåg en del av de sakkunniga att lagens tillämpningsområde borde vara mer omfattande än vad som föreslagits. Dessutom ansågs tillämpningsområdet till vissa delar lämna rum för tolkning. Enligt uppgift från justitieministeriet stannade klart största delen av medlemmarna i beredningsgruppen för att understöda tillämpningsområdet enligt 2 §. Bestämmelserna om det materiella tillämpningsområdet kan anses vara tämligen svårbegripliga för rapporterande personer. Gestaltningen av det materiella tillämpningsområdet underlättas dock av att det har utvidgats jämfört med minimikraven i visselblåsardirektivet genom att också den nationella lagstiftningen inom varje lagstiftningsområde som avses i 2 § i den föreslagna visselblåsarlagen tas med. Ur den rapporterande personens synvinkel har bestämmelserna gjorts mer svårbegripliga också genom att det i fråga om det materiella tillämpningsområdet endast förutsätts att den rapporterande personen har grundad anledning att tro att den uppgift som ska rapporteras hör till det materiella tillämpningsområdet.

Ur den rapporterande personens synvinkel framgår lagens tolkningspraxis särskilt inom de lagstiftningsområden som avses i 2 § 1—3 mom. i förslaget. I fråga om dessa måste tillämpningsområdet och därmed erhållandet av skydd bedömas utifrån den påföljd som hänför sig till den rapporterade överträdelsen. Med överträdelse avses sådana gärningar som är brott, förseelser, missbruk eller försummelser och som kan leda till fängelsestraff, böter eller administrativa påföljder av straffkaraktär. Med överträdelse avses också gärningar, missbruk och försummelser som utgör ett hot mot det allmänna intresset eller medför allvarlig fara för det allmänna intresset, om de medför betydande risker för samhällets välbefinnande även om de inte leder till ovannämnda påföljd. Den rapporterande personen får skydd endast när han eller hon anmäler överträdelse som uppfyller ovan nämnda kriterier. Tillämpningsområdet omfattar till exempel inte administrativa tillståndsförfaranden och rapportering av överträdelse av villkoren för dem, om det inte är fråga om allvarlig fara för allmänintresset. Med tanke på tillämpningsområdet för 2 § 4 mom. är det däremot lättare för rapporterande personer att greppa bland annat nationella statliga stöd och bidrag, överträdelse av den nationella konkurrenslagstiftningen och överträdelse och arrangemang i skatteärenden i syfte att få skattefördelar. Dessa faller i stor utsträckning inom tillämpningsområdet och den rapporterande personen får skydd oberoende av vilken påföljd överträdelsen kan ge.

Enligt artikel 27.3 i visselblåsardirektivet ska kommissionen senast i december 2025 lägga fram en rapport för Europaparlamentet och rådet om behovet av ytterligare åtgärder för att utvidga di-

Betänkande AjUB 17/2022 rd

rektivets tillämpningsområde till att omfatta även andra unionsrättsakter och områden. Om tillämpningsområdet utvidgas kommer frågan enligt utredning till utskottet att ses över också i Finland.

Förutsättningar för skydd för rapporterande personer

Bestämmelser om skydd tillämpas enligt propositionen på rapporterande personer som har förvärvat information om överträdelser i eller i anslutning till sitt arbete. Sambandet med arbetet har definierats brett och inbegriper bland annat anställnings- eller tjänsteförhållanden, självständiga yrkesutövare, aktieägare, ledamöter i en sammanslutnings styrelse eller förvaltningsråd samt verkställande direktören, frivilligarbetare och praktikanter. En allmän förutsättning för skydd är att den rapporterande personen vid tidpunkten för rapporteringen har grundad anledning att tro att informationen är korrekt och att informationen i fråga omfattas av lagens tillämpningsområde. En förutsättning för skyddet är dessutom att ett rapporteringsförfarande i tre steg iakttas.

Sakkunniga har lyft fram att 5 § saknar en grupp på vilken direktivet tillämpas med stöd av artikel 4.1 d. Denna grupp är personer som arbetar under överinseende och ledning av entreprenörer, underentreprenörer och leverantörer. Utskottet konstaterar utifrån inkommen utredning att de personer som avses i artikel 4.1 d inte har ansetts behöva nämnas särskilt i 5 §. Dessa personer är antingen egenföretagare eller arbetstagare som enligt 5 § omfattas av lagens personkrets. I samband med avtalskedjor hör den rapporterande personen till lagens personkrets, oberoende av till vilken aktör personen står i anställnings- eller avtalsförhållande. Den rapporterande personen ska således få skydd trots att han eller hon är i tjänst hos en arbetsgivare eller uppdragsgivare, såsom en underleverantör eller någon annan uppdragstagare, som har ett avtalsförhållande med föremålet för rapporten.

Rapporteringsförfarande, behöriga myndigheter och sekretess

Enligt propositionen ska anmälan i första hand göras via den interna rapporteringskanalen inom den organisation där överträdelsen har skett. I andra hand görs anmälan via en centraliserad rapporteringskanal, det vill säga justitiekanslersämbetet. För det tredje kan den rapporterande personen under vissa förutsättningar offentliggöra rapporten. Justitiekanslersämbetet kontrollerar inte att informationen är riktig, utan överför den mottagna rapporten till den behöriga myndigheten. Förslaget ändrar inte myndigheternas nuvarande befogenheter att övervaka lagstiftningen inom sitt eget ansvarsområde. Behöriga myndigheter är tillsynsmyndigheterna inom varje lagstiftningsområde. De utreder riktigheten i rapporten inom ramen för sin behörighet. Om rapporten väcker misstanke om brott, överför den behöriga myndigheten ärendet till förundersökningsmyndigheten för utredning. Enligt 18 § 3 mom. ska justitiekanslersämbetet informera om rapportering via den centraliserade rapporteringskanalen och om behöriga myndigheter, och ge råd i anknytning därtill.

Sakkunniga har framfört att en situation där behöriga myndigheter inte entydigt har fastställts är problematisk. Dessutom har det framförts att exempelvis justitiekanslersämbetets uppgift enligt 18 § 3 mom. att informera om behöriga myndigheter i praktiken blir mycket svår om behöriga myndigheter inte utses särskilt.

Betänkande AjUB 17/2022 rd

Utskottet konstaterar att enligt uppgift från justitieministeriet beror den lösning som valts i propositionen bland annat på att tillämpningsområdet för direktivet hela tiden utvidgas. Dessutom har det framförts att det på grund av det stora antalet behöriga myndigheter inte är möjligt att uttömmande räkna upp alla behöriga myndigheter.

I lagen föreskrivs det om skyldigheten att hemlighålla identiteten för den rapporterande personen, föremålet för rapporten och andra personer som nämns i rapporten. Sekretessbelagd information får inte obehörigen lämnas ut utan uttryckligt samtycke av den person som bestämmelserna om sekretess är avsedda att skydda. Utskottet konstaterar utifrån en utredning för tydlighetens skull att rapporten ska lämnas via en anmälningsskanal som organisationen inrättat och att organisationen ska utse rapporthandläggare. Andra personer är inte mottagare eller handläggare av rapporten. Sekretessen gäller organisationer inom både den privata och den offentliga sektorn och avsikten är inte att särskilja dem från varandra i fråga om sekretessen. Sekretessen gäller såväl organisationens interna personer som alla andra aktörer utanför organisationen till vilka rapporten lämnas till exempel av misstag.

Ikraftträdande

Enligt 40 § i lagen ska en intern rapporteringskanal inrättas inom tre månader efter att lagen har trätt i kraft. Övergångsperioden på tre månader gäller statliga och kommunala organisationer och privata organisationer med minst 250 anställda samt vissa organisationer inom finanssektorn som hänför sig till förhindrande av penningtvätt och finansiering av terrorism. För organisationer inom den privata sektorn (50—249 anställda) sträcker sig övergångsperioden dock till och med den 17 december 2023.

Sakkunniga har ansett att övergångstiden är för kort. Dessutom har det påpekats att justitiekanslersämbetets centraliserade rapporteringskanal ska vara tillgänglig när lagen träder i kraft och att justitiekanslersämbetet behöver tid bland annat för att inleda verksamheten och arrangera handlägningsförfarandena.

Justitieministeriet fäster i en utredning utskottets uppmärksamhet vid att EU-kommissionen har inlett ett överträdelseförfarande mot Finland, eftersom genomförandelagstiftningen inte har trätt i kraft före den 17 december 2021. Justitieministeriet anser att övergångstiden på tre månader inte bör förlängas. Justitieministeriet konstaterar vidare i sin utredning att vid avvägningen av justitiekanslersämbetets synpunkter och behov ska dessa ställas i relation till att lagen i egenskap av lag om genomförande av visselblåsardirektivet ska träda i kraft så snart som möjligt. Justitieministeriet anser att ikraftträdandebestämmelsen i propositionen är ändamålsenlig och motiverad. Med beaktande av läget i fråga om genomförandet och av det pågående överträdelseförfarandet är det inte motiverat att föreskriva om en separat övergångstid för justitiekanslersämbetet. Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet omfattar justitieministeriets ståndpunkt.

Övrigt

Avslutningsvis påpekar utskottet för tydlighetens skull att lagen om kosmetiska produkter (492/2013) saknas i 4 punkten i den lagförteckning som bifogats propositionen. Dessutom har hälsoskyddslagen (763/1994) av misstag tagits in i lagförteckningen (7 punkten).

DETALJMOTIVERING

1. Lagen om skydd för personer som rapporterar om överträdelser av EU-rätten och den nationella lagstiftningen

1 kap. Allmänna bestämmelser

1 §. Lagens syfte. Utskottet föreslår en lagteknisk ändring i paragrafens finska språkdräkt. Ändringen påverkar inte den svenska språkdräkten.

3 §. Förhållande till annan lagstiftning. I den föreslagna 4 § finns bestämmelser om undantag från lagens tillämpningsområde. Enligt 4 § 5 punkten tillämpas lagen inte på förundersökning, åtalsprövning eller handläggning av brottmål i ett domstolsförfarande. Enligt motiven till punkten är avsikten med bestämmelsen att täcka in alla faser i straffprocessen. Och med behandling av brottmål avses behandling av straffyrkande i alla slags förfaranden, framgår det av motiven.

Lagutskottet fäster i sitt utlåtande till arbetslivs- och jämställdhetsutskottet uppmärksamhet vid att formuleringen i 4 § 5 punkten hänvisar till handläggning av brottmål i domstolsförfarande (LaUU 27/2022 rd). Formuleringen täcker inte helt det syfte som anges i motiveringen, således att beakta alla skeden i straffprocessen och alla slags förfaranden. För att bestämmelsen tydligare ska täcka också det syfte som anges i propositionsmotiven är det motiverat att i bestämmelsen hänvisa inte bara till handläggning av brottmål i domstol utan också till handläggning av brottmål i annat förfarande. Hänvisningen täcker då i vid bemärkelse regleringen av straffprocessen och omfattar också straffprocesser utanför domstol, såsom bötesförfarande.

Lagutskottet påpekar dock i sitt utlåtande att det i andra situationer i den föreslagna 4 § än de som avses i 5 punkten tydligare är fråga om rapportering av vissa typer av uppgifter och om uteslutande av dem från den föreslagna lagens tillämpningsområde. I den föreslagna 4 § 5 punkten är det däremot mer allmänt fråga om bestämmelser om straffprocessen och dess förhållande till visselblåsarlagen. Lagutskottet anser därför i sitt utlåtande att 3 § i den föreslagna lagen, som gäller förhållandet till annan lagstiftning, är en naturligare plats för en sådan bestämmelse. Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet menar att detta är motiverat och föreslår att 3 § kompletteras med ett nytt 3 mom., enligt vilket lagen inte inverkar på tillämpningen av bestämmelserna om förundersökning, åtalsprövning eller handläggning av brottmål i domstol eller i något annat förfarande.

4 §. Undantag från tillämpningsområdet. Enligt den föreslagna 4 § 1 punkten tillämpas lagen inte på rapportering av sådan information om överträdelser som ingår i en handling som har säkerhetsklassificerats med stöd av 18 § i lagen om informationshantering inom den offentliga förvaltningen (906/2019) eller 8 § i lagen om internationella förpliktelser som gäller informations-säkerhet (588/2004).

Lagutskottet lyfter i sitt utlåtande till arbetslivs- och jämställdhetsutskottet fram att kopplingen av undantagsbestämmelsen i 1 punkten till säkerhetsklassificerade handlingar undantar till exempel sådana diskussioner mellan myndigheter eller statsledningen som är mycket hemliga och för vilka det inte nödvändigtvis alltid har upprättats säkerhetsklassificerade handlingar eller andra handlingar. Det kan åtminstone i teorin medföra sekretessproblem, om sådana uppgifter som hörts vid

Betänkande AjUB 17/2022 rd

muntliga förhandlingar rapporteras till kanalen och den föreslagna ansvarsfriheten samtidigt åbe-ropas.

Lagutskottet har därför föreslagit att arbetslivs- och jämställdhetsutskottet överväger att komplettera bestämmelsen. Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet anser att detta är motiverat och föreslår att följande tillägg görs i slutet av 1 punkten: ”... eller på rapportering av information som om den ingick i en handling till sitt innehåll skulle vara sådan att den enligt de bestämmelserna ska för- ses med en anteckning om säkerhetsklass”.

Dessutom föreslår utskottet med anledning av det tillägg som föreslås i 3 § att 5 punkten stryks och att vissa lagtekniska ändringar görs i paragrafen.

5§. Personkrets. Lagutskottet fäster i sitt utlåtande till arbetslivs- och jämställdhetsutskottet uppmärksamhet vid att det av propositionsmotiven framgår att avsikten är att också stiftelser ska omfattas av 1 mom. 4 punkten. Det framgår dock inte av själva ordalydelsen i paragrafen. Enligt den nationella lagstiftningen är stiftelser inte sammanslutningar. Därför föreslår arbetslivs- och jämställdhetsutskottet att 1 mom. 4 punkten kompletteras med ett omnämnande av stiftelser.

2 kap. Föresättningar för skydd för rapporterade personer

6 §. Allmänna föresättningar för skydd för rapporterade personer. Enligt propositionsmotiven bör den rapporterade personen enligt de förhållanden som gäller saken och enligt den information personen har tillgång till vid tidpunkten för rapporteringen objektivt bedömt ha grundad anledning att tro att informationen om en överträdelse är korrekt samt att informationen omfattas av lagens tillämpningsområde enligt 2 § vid tidpunkten för rapporteringen.

Lagutskottet anser i sitt utlåtande till arbetslivs- och jämställdhetsutskottet att det i propositionsmotiven beskrivna syftet med bestämmelsen, det vill säga att den grundade anledningen vid tidpunkten för rapporteringen också hänför sig till att informationen om överträdelsen omfattas av lagens tillämpningsområde, bör framgå tydligare också av bestämmelsens ordalydelse. Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet anser att detta är motiverat och föreslår att paragrafen kompletteras enligt detta.

7§. Intern rapportering i första hand. Utskottet föreslår en lagteknisk ändring i paragrafens finska språkdräkt. Ändringen påverkar inte den svenska språkdräkten.

3 kap. Intern rapporteringskanal

10§. Skyldighet att inrätta en intern rapporteringskanal. I fråga om organisationer med minst 50 anställda är enligt 10 § 1 mom. 2 punkten i propositionen Ålands landskapsmyndigheter skyldiga att inrätta en intern informationskanal när de i landskapet sköter sådana uppgifter som hör till rikets myndigheter.

I samband med riksdagsbehandlingen av lagen om styrning av informationsförvaltningen inom den offentliga förvaltningen (lagen om informationsförvaltning, RP 246/2010 rd) ansåg grundlagsutskottet (GrUU 46/2010 rd) att det inte är förenligt med självstyrelselagen att genom lag fö-

Betänkande AjUB 17/2022 rd

reskriva att Ålands landskapsmyndigheter ska tillämpa den lagen när de i landskapet sköter uppgifter som hör till riksmyndigheterna. Enligt grundlagsutskottet hade riket ingen allmän rätt att styra landskapsmyndigheternas arbetsmetoder när de sköter de uppgifter som överförs till dem genom en överenskommelseförordning. Grundlagsutskottet ansåg att den föreslagna bestämmelsen i lagen om informationsförvaltning måste utgå ur lagförslaget.

Under sakkunnigutfrågningen framfördes det med hänvisning till det nämnda utlåtandet av grundlagsutskottet att 10 § 1 mom. 2 punkten i den föreslagna visselblåsarlagen måste strykas. Utskottet konstaterar utifrån inkommen utredning att landskapsmyndigheterna i vilket fall som helst ska tillämpa rikslagstiftningen när de utför förvaltningsuppgifter som avses i 30 § i självstyrelselagen eller genom en överenskommelseförordning och vice versa. Eftersom det inte är förenligt med självstyrelselagen att på lagnivå (visselblåsarlagen) föreskriva att Ålands landskapsmyndigheter ska tillämpa lagen när de i landskapet sköter uppgifter som hör till en riksmyndighet, föreslår utskottet att den föreslagna 1 mom. 2 punkten stryks.

Sakkunniga har också framfört att försäkringskassor bör fogas till 10 § 1 mom. Försäkringskassor är privaträttsliga juridiska personer på vilka visselblåsarlagen ska tillämpas i enlighet med artikel 8.1 i visselblåsardirektivet. Bestämmelser om försäkringskassor finns i lagen om försäkringskassor (948/2021), som trädde i kraft den 1 januari 2022. Genom den upphävdes den tidigare lagen om försäkringskassor (1164/1992). I samband med detta ändrades tillämpningsområdet för lagen om försäkringskassor så att den nya lagen om försäkringskassor tillämpas endast på sjuk-, begravnings- och avgångsbidragskassor. Försäkringskassorna får inte bedriva pensionsförsäkringsverksamhet. Eftersom försäkringskassorna inte bedriver pensionsförsäkringsverksamhet, är 1 mom. i den föreslagna formen inte tillämpligt på dem. Utskottet föreslår därför att försäkringskassorna fogas till 1 mom.

I fråga om tilläggspensionsstiftelser och tilläggspensionskassor framgick det att det i IORP II-direktivet, som nämns i bilagan till visselblåsardirektivet, till skillnad från andra EU-bestämmelser som tillämpas på finansiella tjänster inte föreskrivs om en intern rapporteringskanal och att någon sådan bestämmelse inte heller finns i lagen om tilläggspensionsstiftelser och tilläggspensionskassor (947/2021). Det tröskelvärde på 50 anställda som fastställs i artikel 8.3 ska enligt visselblåsardirektivets artikel 8.4 därför inte tillämpas på enheter som omfattas av tillämpningsområdena för de unionsrättsakter som det hänvisas till i delarna I.B och II i bilagan. Eftersom 10 § i den föreslagna visselblåsarlagen endast tillämpas på pensionsanstalter som regelbundet har minst 50 anställda i arbetsavtals- eller tjänsteförhållande, ska skyldigheten att inrätta en intern rapporteringskanal inte gälla tilläggspensionsanstalter som regelbundet har färre än 50 anställda i arbetsavtalsförhållande.

Utskottet föreslår därför att paragrafen kompletteras med ett 3 mom. som följer: ”Med avvikelse från 1 mom. ska en tilläggspensionsanstalt som avses i lagen om tilläggspensionsstiftelser och tilläggspensionskassor (947/2021) oberoende av antalet personer som regelbundet står i anställningsförhållande till anstalten inrätta en intern rapporteringskanal för rapportering av information om överträdelser och för de åtgärder som ska vidtas på basis av rapporterna. Det som ovan föreskrivs om tilläggspensionsanstalter tillämpas också på pensionsstiftelser och pensionskassor som har en avdelning som bedriver frivillig tilläggspensionsförsäkringsverksamhet, oberoende

Betänkande AjUB 17/2022 rd

av antalet personer som regelbundet står i anställningsförhållande till pensionsstiftelsen eller pensionskassan.”

11§. Utläggning av en intern rapporteringskanal. På grund av de ändringar som gjorts i 10 § 1 mom. föreslår utskottet en teknisk korrigering av hänvisningen i 3 mom.

12§. Gemensamma interna rapporteringskanaler och delade resurser. På grund av de ändringar som gjorts i 10 § 1 mom. föreslår utskottet en teknisk korrigering av hänvisningen i 2 mom. första meningen.

15§. Minimikrav för en intern rapporteringskanal. Enligt paragrafens 1 mom. ska det vara möjligt att rapportera skriftligt och muntligt via den interna rapporteringskanalen. Enligt propositionsmotiven och inkommen utredning är avsikten dock att det ska vara möjligt att rapportera skriftligt eller muntligt. Utskottet föreslår därför att ordet ”och” ändras till ”eller”.

Dessutom föreslår utskottet att ordet ”olisi” (”...organisaation olisi tiedotettava...”) i 4 mom. i den finska språkdräkten ersätts med ordet ”on” (”...organisaation on tiedotettava...”) och att ordet ”niihin” ersätts med ordet ”ilmoittamiseen”. Dessa ändringar påverkar inte den svenska språkdräkten.

5 kap. Skydd för rapporterande personer

24§. Frihet från ansvar. I den föreslagna 24 § finns det bestämmelser om frihet från ansvar. I 1 mom. sägs det att en rapporterande person som rapporterar eller offentliggör information om överträdelser i enlighet med lagen ska, vad gäller att ha lämnat ut eller skaffat fram informationen, inte åläggas ansvar för att ha brutit mot en begränsning i fråga om att lämna ut information som grundar sig på avtal, lag, förordning eller föreskrift. En förutsättning är också att det är nödvändigt att rapportera eller offentliggöra informationen för att sådana överträdelser som omfattas av lagen skulle avslöjas.

Enligt propositionsmotiven genomförs genom paragrafen artikel 21.2—21.4 och 21.7 i direktivet. Lagutskottet har i sitt utlåtande framfört att den ansvarsbefriande verkan i den föreslagna ordalydelsen i 24 § 1 mom. dock har knutits endast till artikel 21.3 i direktivet. Lagutskottet framförde att det är motiverat att anse att också artikel 21.7 i direktivet uttryckligen är en ansvarsbefriande grund som gäller rapportering och offentliggörande av information på det sätt som direktivet tillåter. Lagutskottet anser i sitt utlåtande att ordalydelsen i 1 mom. bör ändras så att det utöver att lämna ut och skaffa fram också nämner att rapportera och offentliggöra.

Lagutskottet anser också att ordalydelsen i 1 mom. lämnar rum för tolkning och oklarhet gällande tidpunkten för när rapporteringen bedöms vara nödvändig. Ordalydelsen ”var nödvändig” i paragrafen kan leda till att en nödvändighetsbedömning kan göras först efter rapporteringen. Detta skulle vara ologiskt med tanke på skyddet av rapporterande personer i förhållande till de allmänna förutsättningarna för erhållande av skydd enligt 6 §. Allmänna förutsättningar för skydd för rapporterande personer är enligt 6 § att den rapporterande personen vid tidpunkten för rapporteringen har grundad anledning att tro att informationen om en överträdelse är korrekt samt att informationen i fråga omfattas av lagens tillämpningsområde. För att undanröja oklarheten i förhål-

Betänkande AjUB 17/2022 rd

lande till de allmänna förutsättningarna för skydd anser lagutskottet att 24 § 1 mom. bör preciseras med uttrycken ”vid tidpunkten för rapporteringen” och ”grundad anledning att tro”. Också ordet ”var” i sista meningen i 1 mom. bör ändras till ”är”. Formuleringen beskriver bättre att det är fråga om den rapporterade personens uppfattning om betydelsen av rapporten vid tidpunkten för rapporteringen. Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet anser att de föreslagna ändringarna är motiverade och föreslår att 1 mom. kompletteras enligt dem.

25§. Bevisbörda. I den föreslagna 25 § finns bestämmelser om bevisbörda. I paragrafen sägs att när ett ärende som gäller överträdelse av förbudet mot repressalier och förhindrande av rapportering behandlas i en domstol eller hos någon annan myndighet och det handlar om skada som har lidits av den rapporterade personen eller någon annan person enligt 5 §, ska den som inleder ärendet lämna en utredning om de omständigheter som kravet grundar sig på. Om det utifrån de utredningar som har lagts fram under handläggningen av ärendet kan antas att förbudet mot repressalier har överträtts, ska motparten för att upphäva presumptionen visa att förbudet inte har överträtts. Denna bestämmelse tillämpas inte vid handläggningen av ett sådant brottmål som avses i 36 §.

I propositionens specialmotivering redogörs det för innehållet i bestämmelsen. Lagutskottet konstaterar i sitt utlåtande att det både av paragrafen och dess motiv framgår att omvänd bevisbörda endast gäller grunden för skadestånd, men inte exempelvis skadans belopp. Paragrafens näst sista mening klargör att den omvända bevisbördan uttryckligen gäller brott mot förbudet.

Lagutskottet noterar dessutom att bestämmelsen enligt den sista meningen i paragrafen inte tillämpas vid handläggning av brottmål som avses i 36 §. Lagutskottet anser att hänvisningen till 36 § är onödig, eftersom det i ett brottmål som avses i 36 § inte är fråga om olägenhet för anmälaren. Bestämmelsen ska alltså inte heller i övrigt tillämpas på behandlingen av ett sådant ärende. Följaktligen föreslår arbetslivs- och jämställdhetsutskottet att hänvisningen till 36 § stryks i 25 §.

27§. Preskription av en skadeståndsskuld. Utskottet föreslår lagtekniska ändringar i 2 mom. i dess finska språkdräkt. Ändringen påverkar inte den svenska språkdräkten.

6 kap. Behandling av personuppgifter och sekretess

29§. Behandling av personuppgifter. Paragrafens rubrik lyder ”Behandling av personuppgifter”. Den första meningen i 2 mom. gäller dock bevarande av rapporter i stället för behandling av personuppgifter, och utskottet föreslår därför att paragrafens rubrik ändras så att den också nämner bevarande av rapporter. Utskottet konstaterar samtidigt för tydlighetens skull att 2 mom. bidrar till genomförandet av bestämmelserna om dokumentation av rapporterna i artikel 18.1 i direktivet.

31§. Begränsning av den registrerades rättigheter. Utskottet föreslår lagtekniska ändringar i 1 och 4 mom.

32§. Sekretess. Utskottet föreslår lagtekniska ändringar i 2 och 5 mom. Den första ändringen i den finska språkdräkten påverkar inte den svenska språkdräkten.

Betänkande AjUB 17/2022 rd

33§. Utlämnande av sekretessbelagd information. Konfidentialiteten för de uppgifter som lämnas via rapporteringskanalerna är en av de viktigaste principerna i direktivet och lagen. Samtidigt är det dock viktigt att den som är föremål för en rapport har tillräckliga möjligheter att försvara sig, om till exempel arbetsrättsliga åtgärder, såsom uppsägning eller varning, övervägs mot honom eller henne. Utskottet konstaterar i fråga om 2 mom. 4 punkten att en prövning av om ett arbets- eller tjänstemannarättsligt förfarande ska inledas ännu inte ger rätt att lämna sekretessbelagda uppgifter. Uppgifterna får lämnas ut när ett beslut har fattats om att inleda ett förfarande mot föremålet för rapporten.

Utskottet konstaterar dessutom att mottagaren saknas i punkten, alltså den person eller part till vilken uppgifterna får lämnas ut. Utskottet föreslår därför att 2 mom. 4 punkten kompletteras med mottagaren (föremålet för rapporten).

7 kap. Påföljder

35§. Krav på gottgörelse. Utskottet föreslår att tingsrätten fogas till paragrafen som behörig myndighet, vilket motsvarar det som står i propositionsmotiven. Där hänvisas det till att behörigheten för den domstol som behandlar gottgörelsetalan bestäms i enlighet med 10 kap. i rättegångsbalken.

36§. Straffbestämmelser. Den föreslagna 36 § innehåller straffbestämmelser. I paragrafens 1 mom. sägs det att en rapporterande person enligt 5 § som i samband med rapportering enligt 2 § uppsåtligt rapporterar eller offentliggör falsk information ska, om inte gärningen är ringa eller det någon annanstans i lag föreskrivs ett strängare straff för gärningen, dömas till böter för brott mot lagen om skydd för rapporterande personer.

I sitt utlåtande konstaterar lagutskottet för tydlighetens skull följande i fråga om begreppet falsk information i 1 mom. och gärningens ringa omfattning: Begreppet ”falsk information” används i rekvisitet för straffbestämmelsen i 36 § 1 mom. I brottsrekvisitet avses med uttrycket lämnande av osanna uppgifter. Uppgifterna kan vara felaktiga också om anmälan på grund av sitt framställningssätt eller utelämnandet av uppgifter blir uppenbart vilseledande och därför i fråga om någon uppgift är osann. De felaktiga uppgifterna ska gälla omständigheter som är av betydelse med tanke på visselblåsarlagen. Om falsk information gäller andra omständigheter, uppfyller de inte rekvisiten i denna straffbestämmelse. Detta gäller tolkningen av den föreslagna straffbestämmelsen. I visselblåsarldirektivet och i visselblåsarlagen används i andra sammanhang uttryck som gäller de uppgifter som lämnats i rapporteringen och de subjektiva element som hänför sig till dem och som tolkas i egna sammanhang.

Rekvisitet för straffbestämmelsen inbegriper en förutsättning enligt vilken straffbarheten förutsätter att gärningen inte var ringa. Gärningen kan vara ringa av orsaker som hänför sig till skadlighet och farlighet enligt rekvisitet eller av orsaker som hänför sig till gärningsmannens inställning och skuld. Bedömningen av om gärningen är ringa kan således hänföra sig exempelvis till falsk information, dess natur och betydelse i rapporteringen. Brott förutsätter uppsåt. Uppsåt bedöms enligt de allmänna straffrättsliga principerna för uppsåt.

Betänkande AjUB 17/2022 rd

Paragrafens 2 mom. föreskriver om åtalsrätt. Enligt det får en åklagare inte väcka åtal för brott mot lagen om skydd för rapporterade personer om inte målsäganden anmäler brottet till åtal. Enligt propositionen är det således fråga om ett målsägandebrott.

I fråga om 2 mom. lyfter lagutskottet i sitt utlåtande fram att syftet med systemet för skydd av rapporterade personer uttryckligen är kopplat till det allmänna intresset att förebygga överträdelser. Det kan tänkas att falsk information inte alltid lämnas eller offentliggörs i syfte att kränka en viss privatpersons heder, utan det kan exempelvis vara fråga om verksamhet som i större utsträckning riktar sig mot en viss sammanslutning eller myndighet. I en sådan situation kan en direkt kränkt individ, således målsäganden, inte nödvändigtvis identifieras. Vidare framfördes det vid sakkunnigutfrågningen att frågorna om åtalsrätten är av betydelse också med tanke på kravet på ett effektivt genomförande av EU-rätten när de gäller den påföljd som avses i artikel 23.2 i direktivet.

Lagutskottet anser i sitt utlåtande att även om visseblåsarsskyddet i stor utsträckning baserar sig på ett allmänt intresse, innebär detta inte i sig att brott som riktas mot någon i samband med missbruk av systemet ska falla under allmänt åtal. Den som är föremål för en rapport som innehåller falsk information kan ha betydande intressen i fråga om huruvida behandlingen av ett sådant yttrandefrihetsbrott överförs till straffprocessuell behandling eller inte. Om gärningen uppfyller förutsättningarna för ett strängare straffbart brott, tillämpas i enlighet med subsidiaritetsklausulen i 36 § den strängare regleringen inklusive bestämmelserna om arrangemanget för åtalsrätten för brottet i fråga. Huruvida påföljdsregleringen är ändamålsenlig på det sätt EU-rätten förutsätter beror i sin tur också på påföljdssystemet i dess helhet och på systemets enskilda element. Även aspekter som gäller processkostnader bör beaktas.

Lagutskottet anser i sitt utlåtande att den föreslagna regleringen uppfyller kraven i direktivet. Lagutskottet anser dock att det trots det är motiverat att fästa större vikt vid aspekter som hänför sig till allmänt intresse i arrangemanget för åtalsrätt genom att föreskriva att åtal inte får väckas ”om inte målsäganden anmäler brottet till åtal eller ett synnerligen viktigt allmänt intresse kräver att åtal väcks”. Följaktligen föreslår arbetslivs- och jämställdhetsutskottet att slutet av 2 mom. kompletteras med orden ”... eller ett synnerligen viktigt allmänt intresse kräver att åtal väcks”.

8 kap. Särskilda bestämmelser

40§. Ikraftträdande. På grund av de ändringar som gjorts i 10 § 1 mom. föreslår utskottet en teknisk korrigering av hänvisningen i 3 mom.

3. Lagen om ändring av 1 § i lagen om justitiekanslern i statsrådet

1§. Tillämpningsområde. Enligt paragrafens nya 3 mom. fungerar statsrådets justitiekanslersämbete som en sådan centraliserad rapporteringskanal som det föreskrivs om i 18 § i lagen om skydd för personer som rapporterar om överträdelser av EU-rätten och den nationella lagstiftningen och sköter de övriga uppgifter som föreskrivs för ämbetet i den lagen. Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet föreslår utifrån lagutskottet utlåtande att det första ordet, ”statsrådets”, stryks i det nya 3 mom.

Betänkande AjUB 17/2022 rd

FÖRSLAG TILL BESLUT

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslag 2 och 4—11 i proposition RP 147/2022 rd utan ändringar.

Riksdagen godkänner lagförslag 1 och 3 i proposition RP 147/2022 rd med ändringar. (Utskottets ändringsförslag)

Utskottets ändringsförslag

1.

Lag

om skydd för personer som rapporterar om överträdelser av EU-rätten och den nationella lagstiftningen

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 kap

Allmänna bestämmelser

1 §

Lagens syfte

Syftet med denna lag är att effektivisera tillsynen över verkställigheten av EU-rätten och den nationella lagstiftningen genom bestämmelser om skyddet för de personer som rapporterar om sådana överträdelser som omfattas av tillämpningsområdet för denna lag. Genom denna lag genomförs Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/1937 om skydd för personer som rapporterar om överträdelser av unionsrätten, nedan *visselblåsarordningen*.

Betänkande AjUB 17/2022 rd

2 §

Tillämpningsområde

Denna lag tillämpas på skyddet för personer som rapporterar om överträdelser av den EU-lagstiftning som avses i bilagan till visseblåsdirektivet eller den nationella genomförandelagstiftningen för den eller annan nationell lagstiftning inom följande lagstiftningsområden:

- 1) offentlig upphandling, med undantag för sådan som gäller försvar och säkerhet,
- 2) finansiella tjänster, produkter och marknader,
- 3) förhindrande av penningtvätt och finansiering av terrorism,
- 4) produktsäkerhet och produktöverensstämmelse,
- 5) transportsäkerhet,
- 6) miljöskydd,
- 7) strål- och kärnsäkerhet,
- 8) livsmedels- och fodorsäkerhet samt djurs hälsa och välbefinnande,
- 9) folkhälsa enligt artikel 168 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt,
- 10) konsumentskydd,
- 11) skydd av privatlivet och personuppgifter samt säkerhet i nätverks- och informationssystem.

I fråga om det som avses i 1 mom. tillämpas lagen på gärningar eller försummelser som

- 1) är straffbara,
- 2) kan leda till en administrativ påföljd av straffkaraktär, eller
- 3) allvarligt kan äventyra uppnåendet av de mål av allmänt intresse som eftersträvas med lagstiftningen.

Med avvikelse från det som föreskrivs i 1 mom. 9 punkten tillämpas lagen inte på överträdelser som gäller 19 § 1 mom. eller 68—73 § i läkemedelslagen (395/1987), 2—5 kap., 14, 15 eller 17—20, 21, 21 a, 22 eller 23 § i lagen om användning av mänskliga organ, vävnader och celler för medicinska ändamål (101/2001) eller 9 § 2—4 mom., 10 §, 11 § 2 mom., 12 § 2 mom. eller 13—23 eller 32 § i lagen om gränsöverskridande hälso- och sjukvård (1201/2013).

Utöver det som föreskrivs i 1 mom. tillämpas denna lag även på skyddet för personer som rapporterar om

- 1) överträdelser av lagstiftningen eller föreskrifterna om Europeiska unionens medelsförvaltning eller utgifter eller om unionens insamling av inkomster eller medel,
- 2) överträdelser av lagstiftningen om eller villkoren för beviljande, användning eller återkrav av Europeiska unionens eller nationella bidrag, eller statligt stöd,
- 3) överträdelser av Europeiska unionens eller nationella konkurrensregler,
- 4) överträdelser av Europeiska unionens eller nationell lagstiftning om beskattning av företag och sammanslutningar, eller om arrangemang som syftar till att ge en skattefördel som strider mot målet eller syftet med lagstiftningen om beskattning av företag och sammanslutningar, eller
- 5) överträdelser av annan EU-lagstiftning eller nationell lagstiftning om skydd för konsumenten än den lagstiftning som avses i 1 mom. 10 punkten.

Betänkande AjUB 17/2022 rd

3 §

Förhållande till annan lagstiftning

Genom denna lag begränsas inte det skydd för rapporterade personer som grundar sig på annan nationell lagstiftning eller EU-lagstiftning.

Om någon annan lag eller förordning genom vilken den unionslagstiftning som nämns i del II i bilagan till visseblåsdirektivet har genomförts eller kompletterats innehåller sådana särskilda bestämmelser om inrättande av interna rapporteringskanaler eller rapporteringskanaler som drivs av myndigheter, rapportering och åtgärder som ska vidtas till följd av rapportering som avviker från det som föreskrivs i denna lag, tillämpas de bestämmelserna i stället för denna lag. Genom denna lag kompletteras de bestämmelser om rapporteringskanaler som avses ovan och bestämmelserna i denna lag tillämpas till den del det inte finns särskilda bestämmelser om saken någon annanstans.

Denna lag påverkar inte tillämpningen av bestämmelserna om förundersökning, åtalsprövning och rättegång i brottmål.

4 §

Undantag från tillämpningsområdet

Denna lag tillämpas inte

1) på rapportering av sådan information om överträdelser som ingår i en handling som har säkerhetsklassificerats med stöd av 18 § i lagen om informationshantering inom den offentliga förvaltningen (906/2019) eller 8 § i lagen om internationella förpliktelser som gäller informations-säkerhet (588/2004) eller på rapportering av information som om den ingick i en handling skulle vara sådan till sitt innehåll att den enligt de bestämmelserna ska förses med en anteckning om säkerhetsklass,

2) på rapportering av sådan information om överträdelser som omfattas av tystnadsplikt för hälsovårdspersonal enligt lagen om yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården (559/1994) eller lagen om privat hälso- och sjukvård (152/1990), eller tystnadsplikt enligt 15 kap. 17 § i rättegångsbalken, 5 c § i lagen om advokater (496/1958) eller 8 § 1 mom. 4 eller 5 punkten i lagen om rättegångsbiträden med tillstånd (715/2011),

3) på rapportering av sådan information om överträdelser som gäller sådan upphandling i avslutning till försvar och säkerhet som omfattas av artikel 346 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt,

4) på rapportering av sådan information om överträdelser som gäller konfidentialiteten i en domstols beslutsfattande, om det föreskrivs särskilt om saken i lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar (370/2007) eller lagen om offentlighet vid rättegång i förvaltningsdomstolar (381/2007),

~~5) på förundersökning, åtalsprövning eller handläggning av brottmål i ett domstolsförfarande,~~

5) i fall där en person har gett sitt informerade samtycke till att han eller hon anges som informationskälla eller registreras som en sådan i databaser som förvaltas av brottsbekämpande myndigheter i enlighet med 5 kap. 40 § i polislagen (872/2011), 36 § i lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet (616/2019), 36 § i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet (108/2018), 45 § i lagen om behandling av personuppgifter vid Gränsbevak-

Betänkande AjUB 17/2022 rd

ningsväsendet (639/2019), 3 kap. 39 § i lagen om brottsbekämpning inom Tullen (623/2015), 11 eller 30 § i lagen om behandling av personuppgifter inom Tullen (650/2019) eller lagen om militär disciplin och brottsbekämpning inom försvarsmakten (255/2014).

5 §

Personkrets

De bestämmelser om skydd som finns i denna lag gäller rapporterande personer som har förvärvat information om överträdelser i eller i anslutning till sitt arbete i samband med sin ställning som

- 1) anställd i ett arbetsavtals- eller tjänsteförhållande,
- 2) självständig yrkesutövare,
- 3) aktieägare,
- 4) ledamot i en sammanslutnings eller stiftelses styrelse eller förvaltningsråd eller verkställande direktör,
- 5) frivilligarbetare, eller
- 6) praktikant.

Bestämmelserna om skydd gäller också rapporterande personer som har förvärvat information om överträdelser i samband med förhandlingarna inför det arbete som avses i 1 mom. eller i samband med arbete som senare har upphört.

Bestämmelserna om skydd gäller även rapporterande personer som är i en sådan ställning som avses i 1 mom. och som

- 1) har rapporterat om eller offentliggjort information om överträdelser anonymt, om han eller hon identifieras senare,
- 2) i enlighet med 5 § i lagen om företagshemligheter (595/2018) och i syfte att skydda allmänintresset har rapporterat om eller offentliggjort en affärshemlighet i samband med informationen om en överträdelse.

Dessutom gäller bestämmelserna om skydd

- 1) personer som bistår den rapporterande personen i rapporteringsförfarandet och som med anledning av sitt arbete har en sådan position att de på grund av rapporten kan bli utsatta för repressalier,
- 2) tredje personer som har anknytning till den rapporterande personen och som med anledning av sitt arbete kan bli utsatta för repressalier,
- 3) juridiska personer som den rapporterande personen äger, arbetar för eller på annat sätt har anknytning till med anledning av sitt arbete och som på grund av denna ställning kan bli utsatta för repressalier.

Betänkande AjUB 17/2022 rd

2 kap

Förutsättningar för skydd för rapporterande personer

6 §

Allmänna förutsättningar för skydd för rapporterande personer

En allmän förutsättning för sådant skydd som det föreskrivs om i denna lag är att den rapporterande personen **vid tidpunkten för rapporteringen** har grundad anledning att tro att informationen om en överträdelse är korrekt ~~vid tidpunkten för rapporteringen~~ samt att informationen i fråga omfattas av lagens tillämpningsområde.

7 §

Intern rapportering i första hand

En förutsättning för skyddet för rapporterande personer är att rapporteringen om en överträdelse som har upptäckts i en organisations verksamhet i första hand sker via organisationens interna rapporteringskanal, om det inte någon annanstans finns särskilda bestämmelser om att rapporteringen ska ske direkt till rapporteringskanalen för den myndighet (*behörig myndighet*) som svarar för tillsynen över efterlevnaden av den lagstiftning och de föreskrifter som avses i 2 §.

8 §

Rapportering till en myndighet

En person som rapporterar via justitiekanslersämbetets centraliserade rapporteringskanal eller till en behörig myndighet omfattas av de bestämmelser om skydd som finns i denna lag, om

- 1) organisationen inte har en intern rapporteringskanal eller om den rapporterande personen inte har getts möjlighet att rapportera via en intern rapporteringskanal,
- 2) den rapporterande personen har grundad anledning att tro att en intern rapport inte har lett till att åtgärder enligt 16 § har vidtagits inom den tidsfrist som anges i 2 mom. i den paragrafen,
- 3) den rapporterande personen har grundad anledning att tro att det inte är möjligt att effektivt ingripa i överträdelsen på basis av en intern rapport, eller
- 4) den rapporterande personen har grundad anledning att tro att han eller hon riskerar att utsättas för repressalier på grund av rapporten.

Med avvikelse från det som föreskrivs i 1 mom. gäller bestämmelserna om skydd rapporterande personer som rapporterar om överträdelser direkt till behöriga organ eller inrättningar inom Europeiska unionen.

Betänkande AjUB 17/2022 rd

9 §

Offentliggörande

En rapporterande person som offentliggör information om överträdelser omfattas av de bestämmelser om skydd som finns i denna lag, om

1) han eller hon i enlighet med 8 § har rapporterat via justiekanslersämbetets centraliserade rapporteringskanal eller till en behörig myndighet och han eller hon har grundad anledning av tro att den behöriga myndigheten inte har börjat utreda rapportens riktighet inom den tidsfrist som anges i 20 § 2 mom. 2 punkten,

2) han eller hon har grundad anledning att tro att överträdelsen kan utgöra en överhängande eller uppenbar fara för allmänintresset,

3) han eller hon har grundad anledning att tro att rapportering till en myndighet kan utgöra en risk för att bli utsatt för repressalier, eller

4) han eller hon har grundad anledning att tro att den behöriga myndigheten är delaktig i överträdelsen eller att det på annat sätt är sannolikt att den behöriga myndigheten inte på ett effektivt sätt kommer att ingripa i överträdelsen på grund av särskilda omständigheter i sammanhanget.

3 kap

Intern rapporteringskanal

10 §

Skyldighet att inrätta en intern rapporteringskanal

Följande organisationer, som regelbundet har minst 50 personer som står i ett arbetsavtals- eller tjänsteförhållande till dem, ska inrätta en intern rapporteringskanal för rapportering av information om överträdelser och för de åtgärder som ska vidtas på basis av rapporterna:

1) statliga förvaltningsmyndigheter som har inrättats med stöd av lag eller förordning av statsrådet samt andra statliga ämbetsverk och inrättningar, statsrådets kansli, ministerierna, riksdagens kansli och ämbetsverk och inrättningar i anslutning till riksdagen eller som står under riksdagens tillsyn, republikens presidents kansli, domstolarna, statliga affärsverk och självständiga offentligrättsliga inrättningar,

2) Ålands landskapsmyndigheter när de i landskapet sköter sådana uppgifter som hör till rikets myndigheter,

2) välfärdsområden och välfärdssammanslutningar,

3) kommuner, samkommuner, affärsverkssamkommuner och kommunala affärsverk,

4) församlingar och kyrkliga samfälligheter, domkapitel, kyrkostyrelsen och ortodoxa kyrkostyrelsen,

5) sammanslutningar enligt 3 § 1 mom. 1, 2 och 4—6 punkten i handelsregisterlagen (129/1979) samt

6) stiftelser enligt stiftelselagen (487/2015), pensionsbolag, försäkringskassor och arbetslöshetskassor.

Betänkande AjUB 17/2022 rd

En organisation som har inrättat en intern rapporteringskanal ska ge personer som står i ett arbetsavtals- eller tjänsteförhållande till den möjligheten att rapportera via den interna rapporteringskanalen. Organisationen kan också tillåta att andra personer rapporterar via den interna rapporteringskanalen.

Med avvikelse från 1 mom. ska en tilläggs pensionsanstalt som avses i lagen om tilläggs pensionsstiftelser och tilläggs pensionskassor (947/2021) oberoende av antalet personer som regelbundet står i anställningsförhållande till anstalten inrätta en intern rapporteringskanal för rapportering av information om överträdelser och för de åtgärder som ska vidtas på basis av rapporterna. Det som ovan föreskrivs om tilläggs pensionsanstalter tillämpas också på pensionsstiftelser och pensionskassor som har en avdelning som bedriver frivillig tilläggs pensionsförsäkringsverksamhet, oberoende av antalet personer som regelbundet står i anställningsförhållande till pensionsstiftelsen eller pensionskassan.

11 §

Utläggning av en intern rapporteringskanal

En organisation kan ge en extern tjänsteproducent i uppdrag att organisera den interna rapporteringskanalen.

Organisationen ansvarar för att skyldigheterna enligt denna lag fullgörs även när den har låtit en extern aktör organisera den interna rapporteringskanalen.

När en tjänsteproducent sköter uppgifter enligt ett avtal om utläggning för en sådan organisation som avses i 10 § 1 mom. 1—3 punkten, omfattas en person som är anställd av tjänsteproducenten av bestämmelserna om straffrättsligt tjänsteansvar. Bestämmelser om skadeståndsansvar finns i skadeståndslagen (412/1974).

12 §

Gemensamma interna rapporteringskanaler och delade resurser

Följande organisationer får ha en gemensam intern rapporteringskanal:

1) de organisationer enligt 10 § 1 mom. 1 punkten som administrativt och funktionellt är nära förbundna med varandra,

2) välfärdsområden och välfärdssammanslutningar,

3) kommuner, samkommuner, affärsverkssamkommuner och kommunala affärsverk,

4) församlingar och kyrkliga samfälligheter, domkapitel, kyrkostyrelsen och ortodoxa kyrkostyrelsen,

5) bolag som hör till samma koncern, sammanslutning av inlåningsbanker eller finans- och försäkringskonglomerat,

6) Innovationsfinansieringsverket Business Finland och aktiebolaget Business Finland.

Sådana organisationer som avses i 10 § 1 mom. 5 och 6 punkten och som har högst 249 anställda får sinsemellan dela de resurser som anvisats för mottagande av rapporter, utredning av rapporters riktighet och de undersökningar som ska genomföras. Oberoende av de delade resurserna har varje organisation som deltar i resursdelningen skyldighet enligt 16 § att ge respons och att vid behov ingripa i fråga om en rapporterad överträdelse samt tystnadsplikt enligt 32 §.

Betänkande AjUB 17/2022 rd

13 §

Frivilliga interna rapporteringskanaler

Om någon annan organisation än de som avses i 10 § 1 mom. inrättar en intern rapporteringskanal för rapportering av sådana överträdelser som omfattas av denna lag, tillämpas det som föreskrivs i denna lag i fråga om den frivilliga interna rapporteringskanalen, den interna rapporteringen och skyddet för rapporterande personer.

14 §

Person som ansvarar för handläggningen av rapporter

En organisation som har inrättat en intern rapporteringskanal eller en tjänsteproducent enligt 11 § ska utse en eller flera personer som ansvarar för handläggningen av rapporter och som ska kunna sköta sitt uppdrag opartiskt och oberoende. Dessutom kan organisationen eller tjänsteproducenten utse sådana sakkunniga som behövs för att utreda en rapports riktighet.

Endast de personer som organisationen har utsett för detta uppdrag får handlägga rapporter.

15 §

Minimikrav för en intern rapporteringskanal

Det ska vara möjligt att rapportera skriftligt **eller** muntligt via den interna rapporteringskanalen.

Den organisation som har inrättat en rapporteringskanal ska sända den rapporterande personen en bekräftelse av mottagandet inom sju dagar från mottagandet av rapporten.

Om muntlig rapportering är möjlig, ska den kunna göras per telefon eller via något annat system för röstmeddelanden och på begäran av den rapporterande personen vid ett fysiskt möte som ordnas inom skälig tid.

Den organisationen som har inrättat en intern rapporteringskanal ska informera om rapportering till den interna rapporteringskanalen och till justiekanslersämbetets **centraliserade** rapporteringskanal, förfarandena för rapportering och förutsättningarna för skydd för den rapporterande personen. Informationen ska framställas på ett tydligt sätt och så att den är lättillgänglig för rapporterande personer.

Bestämmelser om sekretess i anknytning till en intern rapporteringskanal finns i 32 §.

16 §

Utredning av en rapports riktighet och information om åtgärder

Den som ansvarar för handläggningen av en rapport ska vidta behövliga åtgärder för att utreda rapportens riktighet och för att vid behov ingripa vid en överträdelse.

Den som ansvarar för handläggningen av en rapport ska inom tre månader efter att en bekräftelse av mottagandet av rapporten har sänts informera den rapporterande personen om vilka åtgärder som vidtas på basis av rapporten. Om det inte har sänts någon bekräftelse av mottagandet

Betänkande AjUB 17/2022 rd

ska information om åtgärder lämnas inom tre månader efter att den tidsfrist på sju dagar för en bekräftelse av mottagandet av en rapport har löpt ut.

17 §

Anonym rapportering

En organisation kan besluta att ta emot även anonyma rapporter i sin interna rapporteringskanal. När det gäller anonyma rapporter behöver det inte sändas någon bekräftelse av mottagandet eller vidtas sådana åtgärder som avses i 16 § 2 mom.

4 kap

Rapportering till justitiekanslersämbetet och behöriga myndigheter

18 §

Justitiekanslersämbetets centraliserade rapporteringskanal

Om de villkor som anges i 8 § uppfylls ska den rapporterande personen lämna en rapport som gäller överträdelser enligt 2 § och som är avsedd för en myndighet till en centraliserad rapporteringskanal, om det inte finns särskilda bestämmelser om rapportering direkt via den behöriga myndighetens rapporteringskanal.

Justitiekanslersämbetet ansvarar för verksamheten med den centraliserade rapporteringskanalen. Justitiekanslersämbetet ska vidarebefordra rapporten till den behöriga myndigheten för utredning av rapportens riktighet. Om det inte finns någon behörig myndighet för de frågor som avses i 2 § 4 mom. 1—5 punkten, ska rapporten vidarebefordras till det behöriga ministeriet. Rapporten ska vidarebefordras i brådsakande ordning om det är fråga om överträdelser som direkt och allvarligt äventyrar hälsa eller säkerhet.

Justitiekanslersämbetet ska informera om rapportering via den centraliserade rapporteringskanalen och om behöriga myndigheter, och ge råd i anknytning därtill.

19 §

Minimikrav för den centraliserade rapporteringskanalen

Det ska vara möjligt att rapportera skriftligt och muntligt till justitiekanslersämbetets centraliserade rapporteringskanal. På begäran av den rapporterande personen ska muntlig rapportering ordnas vid ett fysiskt möte som ordnas inom en skälig tidsfrist.

Justitiekanslersämbetet ska utan dröjsmål och inom sju dagar från mottagandet av rapporten sända den rapporterande personen en bekräftelse av mottagandet. På den rapporterande personens begäran, eller om en bekräftelse skulle äventyra skyddet av den rapporterande personens identitet, behöver det inte sändas någon bekräftelse av mottagandet.

Betänkande AjUB 17/2022 rd

Justitiekanslersämbetet ska utse en eller flera personer som ska ansvara för handläggningen av rapporter. Dessa personer ska ha tillräcklig sakkunskap för handläggningen av rapporter. Endast de personer som har utsetts får handlägga rapporter.

Den centraliserade rapporteringskanalen tar inte emot anonyma rapporter.

20 §

Handläggningen av rapporter hos de behöriga myndigheterna

De behöriga myndigheterna ska utse en eller flera personer som ska ansvara för handläggningen av rapporter. Dessa personer ska ha tillräcklig sakkunskap för handläggningen av rapporter. Endast de personer som har utsetts får handlägga rapporter.

De som ansvarar för handläggningen av rapporter ska

1) vidta sådana behövliga åtgärder som rapporten föranleder för att utreda rapportens riktighet och för att vid behov ingripa vid en överträdelse,

2) informera den rapporterande personen om åtgärder som har vidtagits på basis av rapporten inom tre eller, av grundad anledning, högst sex månader efter att den behöriga myndigheten tog emot rapporten,

3) informera den rapporterande personen om det slutliga resultatet av den utredning som inleds på basis av rapporten.

Dessutom kan den behöriga myndigheten utse sådana sakkunniga som behövs för att utreda en rapportens riktighet.

Om det mottas många rapporter får den behöriga myndigheten prioritera handläggningen av de rapporter som gäller allvarliga överträdelser som omfattas av denna lag. Den rapporterande personen ska emellertid alltid informeras om de åtgärder som har vidtagits på basis av rapporten inom den tidsfrist som anges i 2 mom. 2 punkten.

21 §

Avslutande av handläggningen av en rapport

Den behöriga myndigheten får besluta att handläggningen av ett ärende ska avslutas, om

1) rapporten gäller en överträdelse som uppenbart är ringa och som inte kräver en utredning av sakens riktighet, eller

2) det är fråga om återkommande rapporter som inte innehåller viktig ny information om överträdelser i förhållande till en tidigare rapport som redan har blivit handlagd på tillbörligt sätt.

Ett beslut om att handläggningen ska avslutas påverkar inte det skydd för rapporterande personer som avses i denna lag. Den rapporterande personen har inte besvärsrätt i fråga om beslutet.

22 §

Rapporter som mottas av behöriga myndigheter

Om en behörig myndighet mottar en sådan rapport som avses i denna lag, ska myndigheten utan dröjsmål informera justitiekanslersämbetet om mottagandet av rapporten och inom sju dagar sända den rapporterande personen en bekräftelse av mottagandet.

Betänkande AjUB 17/2022 rd

5 kap

Skydd för rapporterande personer

23 §

Förbud mot repressalier och förhindrande av rapportering

Den rapporterande personens arbetsgivare eller någon annan organisation under vars ledning och överinseende och för vilken den rapporterande personen arbetar, eller som den rapporterande personen med anledning av sitt arbete annars är i kontakt med, får inte utsätta den rapporterande personen eller någon annan person enligt 5 § för repressalier på grund av rapportering om eller offentliggörande av information om överträdelser. Även ett förfarande som syftar till att förhindra rapportering eller offentliggörande av information om överträdelser är förbjudet.

En arbetsgivares eller dennes företrädares förfarande eller beslut ska betraktas som en förbjuden repressalie om villkoren i anställningsförhållandet försämrats för en person som står i ett arbetsavtals- eller tjänsteförhållande, eller om hans eller hennes anställningsförhållande avslutas, personen permitteras, på annat sätt behandlas på ett ofördelaktigt sätt eller utsätts för andra negativa följder på grund av att han eller hon har rapporterat eller offentliggjort information om en överträdelse eller deltagit i utredningen av ett ärende som gäller den överträdelse som han eller hon har rapporterat om.

När det gäller förfarandet för någon som tillhandahåller varor eller tjänster ska det inom näringsverksamhet betraktas som en förbjuden repressalie om den rapporterande personen eller någon annan person enligt 5 § förvägras varor eller tjänster, om hans eller hennes avtalsförhållande avslutas i förtid eller om han eller hon på något annat sätt utsätts för negativa följder på grund av att han eller hon har rapporterat eller offentliggjort information om en överträdelse eller deltagit i utredningen av ett ärende som gäller den överträdelse som han eller hon har rapporterat om.

Om den rapporterande personen är aktieägare eller ledamot i en sammanslutnings styrelse eller förvaltningsråd, tillämpas det förbud som det föreskrivs om i 1 mom. på den sammanslutning i vilken den rapporterande personen har ett aktieinnehav eller i vars förvaltningsorgan han eller hon ingår.

24 §

Frihet från ansvar

En rapporterande person som rapporterar eller offentliggör information om överträdelser i enlighet med denna lag ska, vad gäller att ha lämnat ut, skaffat fram, rapporterat eller offentliggjort informationen, inte åläggas ansvar för att ha brutit mot en begränsning i fråga om att lämna ut information som grundar sig på avtal, lag, förordning eller föreskrift. En förutsättning är också att den rapporterande personen vid tidpunkten för rapporteringen hade grundad anledning att tro att det är nödvändigt att rapportera eller offentliggöra informationen för att sådana överträdelser som omfattas av denna lag skulle avslöjas.

Det som föreskrivs i 1 mom. gäller inte om det är straffbart att skaffa fram eller ta emot informationen i fråga.

Betänkande AjUB 17/2022 rd

25 §

Bevisbörda

När ett ärende som gäller överträdelse av förbudet mot repressalier och förhindrande av rapportering behandlas i en domstol eller hos någon annan myndighet och det handlar om skada som har lidits av den rapporterande personen eller någon annan person enligt 5 §, ska den som inleder ärendet lämna en utredning om de omständigheter som kravet grundar sig på. Om det utifrån de utredningar som har lagts fram under handläggningen av ärendet kan antas att förbudet mot repressalier har överträtts, ska motparten för att upphäva presumptionen visa att förbudet inte har överträtts. Denna bestämmelse tillämpas inte vid handläggningen av ~~ett sådant brottmål som avses i 36 §.~~

26 §

Skadestånd

Den som uppsåtligen bryter mot det förbud mot repressalier och förhindrande av rapportering som det föreskrivs om i 23 § 1 mom. ska ersätta den rapporterande personen eller någon annan person enligt 5 § för ekonomisk förlust som den därigenom har förorsakat.

En rapporterande person som uppsåtligen har rapporterat eller offentliggjort falsk information ska ersätta föremålet för rapporten för ekonomisk förlust som han eller hon därigenom har förorsakat.

Med avvikelse från 1 mom. tillämpas i fråga om ersättning som ska betalas för ogrundat upphävande av ett arbetsavtal 12 kap. 2 § i arbetsavtalslagen (55/2001) eller 12 kap. 2 § i lagen om sjöarbetsavtal (756/2011).

Med avvikelse från 1 mom. tillämpas i fråga om ersättning för inkomstbortfall som ska betalas på grund av att ett tjänsteförhållande har upphävts i strid med lag 55 a § i statstjänstemannalagen (750/1994), 68 a § i lagen om riksdagens tjänstemän (1197/2003), 72 § i lagen om republikens presidents kansli (100/2012), 45 § i lagen om tjänsteinnehavare i kommuner och välfärdsområden (304/2003) eller 6 kap. 61 § i kyrkolagen (1054/1993).

Vid jämkning av skadeståndsansvaret för en skadevållare enligt 1 och 2 mom. och vid en fördelning av skadeståndsansvaret mellan två eller flera ersättningsskyldiga tillämpas 2 och 6 kap. i skadeståndslagen.

Bestämmelserna i denna lag begränsar inte rätten för den som har lidit skada att kräva ersättning med stöd av skadeståndslagen eller någon annan lag, eller med stöd av ett avtalsförhållande.

27 §

Preskription av en skadeståndsskuld

En sådan ersättningsskuld som avses i 26 § 1 mom. preskriberas inom tre år från det att den skadelidande har fått vetskap om eller borde ha fått vetskap om ett förfarande som strider mot förbudet mot repressalier och förhindrande av rapportering.

Betänkande AjUB 17/2022 rd

I fråga om preskription av sådan ersättning som ska betalas för ogrundat upphävande av ett arbetsavtal och tid för att väcka talan tillämpas, med avvikelse från 27 § 1 mom., 13 kap. 9 § i arbetsavtalslagen eller 13 kap. 11 § i lagen om sjöarbetsavtal.

En sådan ersättningsskuld som avses i 26 § 2 mom. preskriberas inom tre år från det att den skadelidande har fått vetskap om eller borde ha fått vetskap om att falsk information uppsåtligt har rapporterats eller offentliggjorts.

Preskriptionen av sådant skadestånd som avses i 26 § 1 och 2 mom. ska emellertid avbrytas innan tio år har förflutit från den händelse som ledde till skadan.

28 §

Bestämmelsernas tvingande natur

Ett avtal som inskränker de rättigheter och rättsmedel som följer av denna lag för en rapporterande person eller föremålet för en rapport är ogiltigt.

6 kap

Behandling av personuppgifter och sekretess

29 §

Behandling av personuppgifter och bevarande av rapporter

Personuppgifter för en rapporterande person och föremålet för en rapport får behandlas enbart av de personer som organisationen har utsett på det sätt som avses i 14 § 1 mom., 19 § 3 mom. och 20 § 1 mom.

Organisationen ska radera den information som kommit in via rapporteringskanalerna fem år efter att rapporten kom in, om det inte är nödvändigt att bevara informationen för att rättigheter eller skyldigheter enligt denna eller någon annan lag ska tillgodoses eller fullgöras, eller för att uppgöra, framställa eller försvara rättsliga anspråk. Personuppgifter som tydligt inte har någon betydelse för handläggningen av en rapport ska raderas utan obefogat dröjsmål.

30 §

Behandling av uppgifter som anknyter till särskilda kategorier av personuppgifter samt fällande domar i brottmål och brott

Den personuppgiftsansvarige får behandla uppgifter som anknyter till särskilda kategorier av personuppgifter samt fällande domar i brottmål och brott endast om behandlingen är nödvändig med tanke på lagens syfte enligt 1 §.

Betänkande AjUB 17/2022 rd

31 §

Begränsning av den registrerades rättigheter

Artikel 18 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning), nedan **data-skyddsförordningen**, vilken gäller rätt för den registrerade att begränsa behandlingen, tillämpas inte i fråga om sådan behandling av personuppgifter som avses i denna lag.

Den rätt för den registrerade att få tillgång till uppgifter som det föreskrivs om i artikel 15 i dataskyddsförordningen får begränsas i fråga om sådana personuppgifter som har rapporterats med stöd av denna lag, om det är nödvändigt och proportionerligt för att säkra utredningen av rapportens riktighet eller skydda den rapporterande personens identitet.

Om endast en del av uppgifterna om den registrerade är sådana som enligt 2 mom. inte ska omfattas av den rätt som avses i artikel 15 i dataskyddsförordningen, har den registrerade rätt att få information om de övriga uppgifterna som gäller honom eller henne.

Den registrerade har rätt att få information om orsakerna till en begränsning enligt 2 mom. och att begära att uppgifterna lämnas till dataombudsmannen i enlighet med 34 § 3 och 4 mom. i dataskyddslagen (1050/2018).

32 §

Sekretess

Den som i samband med att ha handlagt rapporter enligt denna lag, bistått en rapporterande person i rapporteringsförfarandet eller gett en rapporterande person juridisk rådgivning har fått reda på identiteten för den rapporterande personen eller föremålet för rapporten eller har fått annan information från vilken identiteten kan härledas direkt eller indirekt är skyldig att hemlighålla denna information. Sekretessbelagd information får inte obehörigen lämnas ut utan uttryckligt samtycke av den person som bestämmelserna om sekretess är avsedda att skydda.

Om en rapport mottas via någon annan kanal än en rapporteringskanal enligt denna lag eller om den mottas av någon annan än en person som ansvarar för handläggningen av rapporter, ska den som tar emot rapporten hemlighålla sådan information som kan identifiera den rapporterande personen eller föremålet för rapporten. Den som tar emot rapporten ska utan dröjsmål vidarebefordra rapporten i oförändrat skick till en person som ansvarar för handläggningen av rapporter.

Om justitiekanslersämbetet, en behörig myndighet eller en person som biträder en rapporterande person i rapporteringsförfarandet eller som ger juridisk rådgivning till en rapporterande person har fått information om identiteten för föremålet för rapporten eller annan information från vilken identiteten kan härledas direkt eller indirekt, ska informationen hållas hemlig.

I fråga om sådana myndighetshandlingar och uppgifter som har fåtts och upprättats i samband med skötseln av uppgifter enligt denna lag tillämpas lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999), om inte något annat föreskrivs i denna lag.

Bestämmelser om offentligheten för uppgifter som gäller rapporter och identiteten för den rapporterande personen och föremålet för rapporten i en straffprocess finns i förundersökningslagen (805/2011), lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet och lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar ~~(370/2007)~~.

Betänkande AjUB 17/2022 rd

33 §

Utlämnande av sekretessbelagd information

Den som ansvarar för handläggningen av en rapport får trots den sekretess som det föreskrivs om i 32 § 1 mom. lämna information om identiteten för den rapporterande personen och andra personer som nämns i rapporten, samt andra uppgifter som direkt eller indirekt avslöjar identitet, till en person som har utsetts att utreda rapportens riktighet, om det är nödvändigt att lämna denna information för att rapportens riktighet ska kunna utredas.

Den som ansvarar för handläggningen av en rapport får trots sekretessbestämmelserna även lämna information om identiteten för den rapporterande personen, föremålet för rapporten och andra personer som nämns i rapporten samt andra uppgifter som direkt eller indirekt avslöjar identitet, om informationen behövs,

- 1) till den behöriga myndigheten, för utredning av rapportens riktighet,
- 2) till förundersökningsmyndigheter, för att förebygga, avslöja och utreda brott och föra brott till åtalsprövning,
- 3) till åklagare, för de uppgifter som det föreskrivs om i 9 § i lagen om Åklagarmyndigheten (32/2019),
- 4) till föremålet för rapporten för ~~att~~ uppgörande, framställande eller försvar av rättsliga anspråk i samband med en handläggning i domstol eller i ett rättsligt eller administrativt förfarande utanför domstol.

Särskilda bestämmelser om rätten för en part att få sekretessbelagd information finns någon annanstans i lag.

Föremålet för rapporten har rätt att lämna ut den rapporterande personens identitet och få information av myndigheterna om den rapporterande personens identitet, om det behövs för att uppgöra, framställa eller försvara rättsliga anspråk i samband med ett rättsligt förfarande.

Den som ansvarar för handläggningen av en rapport ska i förväg informera den rapporterande personen om att hans eller hennes identitet kommer att lämnas ut, om inte denna information äventyrar utredningen av rapportens riktighet, en förundersökning eller en rättegång i anknytning till ärendet. Den behöriga myndigheten ska dessutom ge den rapporterande personen en skriftlig utredning om orsakerna till att sekretessbelagd information lämnas ut.

7 kap

Påföljder

34 §

Gottgörelse

En rapporterande person eller någon annan fysisk person enligt 5 § som har utsatts för represalier har rätt att få gottgörelse för den kränkning som represalierna har förorsakat av en arbetsgivare enligt 24 § eller av någon annan organisation som i strid med 23 § 1 mom. har utsatt honom eller henne för represalier. En fysisk person enligt 5 § har också rätt till gottgörelse, om han eller hon har utsatts för ett förfarande som syftar till att förhindra rapportering.

Betänkande AjUB 17/2022 rd

Gottgörelsen ska stå i ett rättvist förhållande till hur allvarlig gärningen är och den skada som har orsakats. Vid bedömningen av hur allvarlig gärningen är beaktas gärningens art, omfattning och varaktighet.

Gottgörelsen kan jämkas eller behöver inte fastställas om den skulle bli oskälig, särskilt med beaktande av om den som har brutit mot förbudet har strävat efter att förhindra eller undanröja konsekvenserna av förfarandet samt av den ekonomiska ställningen för den som har brutit mot förbudet.

Gottgörelse utgör inget hinder för att få skadestånd med stöd av denna lag, skadeståndslagen eller någon annan lag, eller ett avtalsförhållande.

När gottgörelsen ska fastställas beaktas en eventuell ersättning eller kompensation som på grund av kränkningen av personen i fråga har dömts ut eller påförts för samma gärning med stöd av denna lag eller någon annan lag.

35 §

Krav på gottgörelse

Gottgörelse ska krävas i tingsrätten inom tre år efter ett i 23 § avsett

- 1) förhindrande av rapportering, eller
- 2) förfarande som strider mot förbudet mot repressalier.

36 §

Straffbestämmelser

En rapporterande person enligt 5 § som i samband med rapportering enligt 2 § uppsåtligen rapporterar eller offentliggör falsk information ska, om inte gärningen är ringa eller det någon annanstans i lag föreskrivs ett strängare straff för gärningen, dömas till böter för brott mot lagen om skydd för rapporterande personer.

En åklagare får inte väcka åtal för brott mot lagen om skydd för rapporterande personer om inte målsäganden anmäler brottet till åtal eller ett synnerligen viktigt allmänt intresse kräver att åtal väcks.

Till straff för brott mot den sekretess som det föreskrivs om i 32 § döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § i strafflagen (39/1889), om inte gärningen ska bestraffas enligt 40 kap. 5 § i strafflagen eller om inte ett strängare straff för den föreskrivs någon annanstans i lag.

Bestämmelser om straff för falsk angivelse finns i 15 kap. 6 § i strafflagen, om straff för spridande av information som kränker privatlivet i strafflagens 24 kap. 8 §, om straff för grovt spridande av information som kränker privatlivet i strafflagens 24 kap. 8 a §, om straff för ärekränkning i strafflagens 24 kap. 9 § och om straff för grov ärekränkning i strafflagens 24 kap. 10 §.

Bestämmelser om straff för kränkning av kommunikationshemlighet finns i 38 kap. 3 § i strafflagen och för grov kränkning av kommunikationshemlighet i 4 § i samma kapitel. Bestämmelser om straff för dataskyddsbrott finns i 38 kap. 9 § i strafflagen.

Betänkande AjUB 17/2022 rd

8 kap

Särskilda bestämmelser

37 §

Registrering av mottagna rapporter och dokumentation av muntliga rapporter

De rapporter som tas emot ska införas i ett ärendehanteringsregister eller registreras på något annat sätt.

Om rapporteringen sker vid ett fysiskt möte ska det upprättas ett protokoll från mötet. Den rapporterande personen ska ges tillfälle att kontrollera och godkänna protokollet.

En muntlig rapport får spelas in med samtycke av den rapporterande personen.

38 §

Rapportering

De behöriga myndigheterna ska årligen till justitiekanslersämbetet rapportera om de avgöranden som har träffats på basis av rapporterna och beloppet av de medel som har återkrävt på grund av överträdelser samt ge en uppskattning av beloppet av de ekonomiska förluster som överträdelserna har förorsakat.

Det som i 1 mom. föreskrivs om skyldigheten att rapportera till justitiekanslersämbetet gäller även de myndigheter till vilka det har rapporterats direkt om sådana överträdelser som omfattas av lagens tillämpningsområde enligt 2 §.

Justitiekanslersämbetet ska föra bok över antalet rapporter som årligen tas emot och rapportera antalet och de uppgifter som avses i 1 mom. till Europeiska kommissionen.

39 §

Granskning av förfarandena inom den centraliserade rapporteringskanalen och hos behöriga myndigheter

Justitiekanslersämbetet ska minst vart tredje år granska hur förfarandena för att ta emot och vidarebefordra rapporter fungerar inom justitiekanslersämbetets centraliserade rapporteringskanal enligt 18 §.

De behöriga myndigheterna ska minst vart tredje år granska mottagandet av de rapporter som vidarebefordras från justitiekanslersämbetets centraliserade rapporteringskanal enligt 18 §, utredningen av rapporternas riktighet och hur de åtgärder som myndigheterna vidtar på basis av rapporterna fungerar.

40 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den xx xxx 20xx.

Betänkande AjUB 17/2022 rd

En intern rapporteringskanal ska inrättas inom tre månader efter att lagen har trätt i kraft.

När det gäller sådana organisationer enligt 10 § 1 mom. 5 och 6 punkten som regelbundet har högst 249 anställda ska en intern rapporteringskanal emellertid inrättas senast den 17 december 2023.

Om en organisation enligt 13 § som regelbundet har under 50 anställda, före lagens ikraftträdande, har en frivillig intern rapporteringskanal via vilken man har för avsikt att ta emot sådana rapporter som avses i denna lag, ska denna interna rapporteringskanal uppfylla kraven enligt denna lag senast den 17 december 2023.

Sådana välfärdsområden och välfärdssammanslutningar som avses i lagen om välfärdsområden (611/2021) ska ta i bruk en intern rapporteringskanal inom tre månader efter att lagen har trätt i kraft.

2.

Lag

om ändring av 5 § i lagen om företagshemligheter

I enlighet med riksdagens beslut

fögas till 5 § i lagen om företagshemligheter (595/2018) ett nytt 2 mom. som följer:

5 §

Avslöjande av oegentligheter och utövande av yttrandefriheten

Bestämmelser om skydd för rapporterande personer finns också i lagen om skydd för personer som rapporterar om överträdelser av EU-rätten och den nationella lagstiftningen (/20).

Denna lag träder i kraft den 20 .

3.

Lag

om ändring av 1 § i lagen om justitiekanslern i statsrådet

I enlighet med riksdagens beslut
fogas till 1 § i lagen om justitiekanslern i statsrådet (193/2000), sådan den lyder delvis ändrad i lag 722/2011, ett nytt 3 mom. som följer:

1 §

Tillämpningsområde

~~Statsrådets~~ Justitiekanslersämbetet fungerar som en sådan centraliserad rapporteringskanal som det föreskrivs om i 18 § i lagen om skydd för personer som rapporterar om överträdelser av EU-rätten och den nationella lagstiftningen (xx/20xx) och sköter de övriga uppgifter som föreskrivs för ämbetet i den lagen.

Denna lag träder i kraft den 20 .

4.

Lag

om ändring av 7 kap. 8 och 9 § i lagen om förhindrande av penningtvätt och av finansiering av terrorism

I enlighet med riksdagens beslut
fogas i lagen om förhindrande av penningtvätt och av finansiering av terrorism (444/2017) till 7 kap. 8 § ett nytt 5 mom. och till 7 kap. 9 § ett nytt 5 mom. som följer:

Betänkande AjUB 17/2022 rd

7 kap.

Tillsyn

8 §

Förfarande vid rapportering av misstänkta överträdelser hos en rapporteringsskyldig

Bestämmelser om förfarandet vid rapportering av misstänkta överträdelser hos en rapporteringsskyldig finns också i lagen om skydd för personer som rapporterar om överträdelser av EU-rätten och den nationella lagstiftningen (xxx/20xx).

9 §

System för mottagande av rapport om misstanke om överträdelser

Bestämmelser om de system för mottagande av rapport om misstanke om överträdelser som tillsynsmyndigheten och advokatföreningen förvaltar finns också i lagen om skydd för personer som rapporterar om överträdelser av EU-rätten och den nationella lagstiftningen.

Denna lag träder i kraft den 20 .

5.

Lag

om ändring av 7 kap. 6 § i kreditinstitutslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i kreditinstitutslagen (610/2014) 7 kap. 6 § 1 mom., sådant det lyder i lag 394/2019,
som följer:

Betänkande AjUB 17/2022 rd

7 kap.

Förvaltnings- och styrningssystem

6 §

Rapportering om överträdelser

Ett kreditinstitut ska ha rutiner för att dess anställda internt genom en oberoende kanal ska kunna rapportera en misstanke om överträdelser av bestämmelser och föreskrifter om finansmarknaden. I rapporteringsförfarandet ska ingå lämpliga och tillräckliga åtgärder för att ordna en korrekt behandling av rapporterna, skydda rapportören och säkerställa skyddet av personuppgifterna för rapportören och den som är föremål för rapporten. När det gäller skydd för rapporterande personer tillämpas även lagen om skydd för personer som rapporterar om överträdelser av EU-rätten och den nationella lagstiftningen (xx/20xx). Rapporteringsförfarandet ska dessutom innehålla anvisningar som tryggar skyddet för rapportörens identitet, om det inte för utredande av en överträdelse eller annars i fråga om myndigheternas rätt till information föreskrivs något annat i lag.

— — — — —

Denna lag träder i kraft den 20 .

6.

Lag

om ändring av 6 b kap. 13 § i lagen om investeringstjänster

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om investeringstjänster (747/2012) 6 b kap. 13 § 1 mom., sådant det lyder i lag 523/2021, som följer:

Betänkande AjUB 17/2022 rd

6 b kap

Förvaltnings- och styrningssystem, insyn, riskhantering och ersättning

13 §

Rapportering om överträdelser

Ett värdepappersföretag ska ha rutiner för att dess anställda internt genom en oberoende kanal ska kunna rapportera en misstanke om överträdelser av bestämmelser och föreskrifter om finansmarknaden. I rapporteringsförfarandet ska ingå lämpliga och tillräckliga åtgärder för att ordna en korrekt behandling av rapporterna, skydda rapportören och säkerställa skyddet av personuppgifterna för rapportören och den som är föremål för rapporten. När det gäller skydd för rapporterande personer tillämpas även lagen om skydd för personer som rapporterar om överträdelser av EU-rätten och den nationella lagstiftningen (xx/20xx). Rapporteringsförfarandet ska dessutom innehålla anvisningar som tryggar skyddet av rapportörens identitet, om det inte för utredande av en överträdelse eller annars till följd av myndigheternas rätt till information föreskrivs något annat i lag.

— — — — —

Denna lag träder i kraft den 20 .

7.

Lag

om ändring av 12 kap. 3 § i värdepappersmarknadslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i värdepappersmarknadslagen (746/2012) 12 kap. 3 § 1 mom., sådant det lyder i lag 401/2019, som följer:

Betänkande AjUB 17/2022 rd

12 kap.

Marknadsmissbruk

3 §

Rapportering om överträdelser

En emittent ska ha rutiner för att dess anställda internt genom en oberoende kanal ska kunna rapportera en misstanke om överträdelser av bestämmelser och föreskrifter om finansmarknaden. I rapporteringsförfarandet ska ingå lämpliga och tillräckliga åtgärder för att ordna en korrekt behandling av rapporterna, skydda rapportören och säkerställa skyddet av personuppgifterna för rapportören och den som är föremål för rapporten. När det gäller skydd för rapporterande personer tillämpas även lagen om skydd för personer som rapporterar om överträdelser av EU-rätten och den nationella lagstiftningen (xx/20xx). Rapporteringsförfarandet ska dessutom innehålla anvisningar som tryggar skyddet för rapportörens identitet, om det inte för utredande av en överträdelse eller annars i fråga om myndigheternas rätt till information föreskrivs något annat i lag.

— — — — —

Denna lag träder i kraft den 20 .

8.

Lag

om ändring av 3 kap. 3 § i lagen om handel med finansiella instrument

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om handel med finansiella instrument (1070/2017) 3 kap. 3 § 1 mom., sådant det lyder i lag 399/2019, som följer:

Betänkande AjUB 17/2022 rd

3 kap.

Organisering av verksamheten på en reglerad marknad

3 §

Rapportering av överträdelser

En börs ska ha rutiner för att dess anställda internt genom en oberoende kanal ska kunna rapportera misstankar om överträdelser av bestämmelser och föreskrifter om finansmarknaden. I rapporteringsförfarandet ska ingå lämpliga och tillräckliga åtgärder för att ordna en korrekt behandling av rapporterna, skydda rapportören och säkerställa skyddet av personuppgifterna för rapportören och den som är föremål för rapporten. När det gäller skydd för rapporterande personer tillämpas även lagen om skydd för personer som rapporterar om överträdelser av EU-rätten och den nationella lagstiftningen (xx/20xx). Rapporteringsförfarandet ska dessutom innehålla anvisningar som tryggar skyddet för rapportörens identitet, om det inte för utredande av en överträdelse eller annars i fråga om myndigheternas rätt till information föreskrivs något annat i lag.

— — — — —

Denna lag träder i kraft den 20 .

9.

Lag

om ändring av 22 kap. 9 § i lagen om förvaltare av alternativa investeringsfonder

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om förvaltare av alternativa investeringsfonder (162/2014) 22 kap. 9 § 1 mom., sådant det lyder i lag 400/2019, som följer:

Betänkande AjUB 17/2022 rd

22 kap

Påföljder, överklagande och rapportering om överträdelser

9 §

Rapportering om överträdelser

En förvaltare av alternativa investeringsfonder ska ha rutiner för att dess anställda internt genom en oberoende kanal ska kunna rapportera en misstanke om överträdelser av bestämmelser och föreskrifter om finansmarknaden. I rapporteringsförfarandet ska ingå lämpliga och tillräckliga åtgärder för att ordna en korrekt behandling av rapporterna, skydda rapportören och säkerställa skyddet av personuppgifterna för rapportören och den som är föremål för rapporten. När det gäller skydd för rapporterande personer tillämpas även lagen om skydd för personer som rapporterar om överträdelser av EU-rätten och den nationella lagstiftningen (xx/20xx). Rapporteringsförfarandet ska dessutom innehålla anvisningar som tryggar skyddet för rapportörens identitet, om det inte för utredande av en överträdelse eller annars i fråga om av myndigheternas rätt till information föreskrivs något annat i lag.

— — — — —

Denna lag träder i kraft den 20 .

10.

Lag

om ändring av 27 kap. 7 § i lagen om placeringsfonder

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om placeringsfonder (213/2019) 27 kap. 7 § 1 mom., sådant det lyder i lag 403/2019, som följer:

Betänkande AjUB 17/2022 rd

27 kap

Påföljder och rapportering om överträdelser

7 §

Rapportering om överträdelser

Ett fondbolag ska ha rutiner för att dess anställda internt genom en oberoende kanal ska kunna rapportera en misstanke om överträdelser av bestämmelser och föreskrifter om finansmarknaden. I rapporteringsförfarandet ska ingå lämpliga och tillräckliga åtgärder för att ordna en korrekt behandling av rapporterna, skydda rapportören och säkerställa skyddet av personuppgifterna för rapportören och den som är föremål för rapporten. När det gäller skydd för rapporterande personer tillämpas även lagen om skydd för personer som rapporterar om överträdelser av EU-rätten och den nationella lagstiftningen (xx/20xx). Rapporteringsförfarandet ska även innehålla anvisningar som tryggar skyddet för rapportörens identitet, om det inte för utredande av en överträdelse eller annars i fråga om myndigheternas rätt till information föreskrivs något annat i lag.

— — — — —

Denna lag träder i kraft den 20 .

11.

Lag

om ändring av 2 kap. 22 § i lagen om värdeandelssystemet och om clearingverksamhet

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om värdeandelssystemet och om clearingverksamhet (348/2017) 2 kap. 22 § 1 mom., sådant det lyder i lag 402/2019, som följer:

Betänkande AjUB 17/2022 rd

2 kap

En värdepapperscentralers verksamhetstillstånd, ägare, förvaltning och verksamhet samt centrala motparter

22 §

Rapportering om överträdelser

En värdepapperscentral ska ha rutiner för att dess anställda internt genom en oberoende kanal ska kunna rapportera misstankar om överträdelse av bestämmelser och föreskrifter om finansmarknaden. I rapporteringsförfarandet ska ingå lämpliga och tillräckliga åtgärder för att ordna en korrekt behandling av rapporterna, skydda rapportören och säkerställa skyddet av personuppgifterna för rapportören och den som är föremål för rapporten. När det gäller skydd för rapporterande personer tillämpas även lagen om skydd för personer som rapporterar om överträdelser av EU-rätten och den nationella lagstiftningen (xxx/20xx). Rapporteringsförfarandet ska dessutom innehålla anvisningar som tryggar skyddet för rapportörens identitet, om det inte för utredande av en överträdelse eller annars i fråga om myndigheternas rätt till information föreskrivs något annat i lag.

— — — — —

Denna lag träder i kraft den 20 .

Helsingfors 24.11.2022

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Aino-Kaisa Pekonen vänst
vice ordförande Katja Taimela sd
medlem Kim Berg sd
medlem Atte Kaleva saml
medlem Tuomas Kettunen cent
medlem Rami Lehto saf
medlem Niina Malm sd
medlem Hanna-Leena Mattila cent
medlem Jukka Mäkynen saf
medlem Anders Norrback sv
medlem Arto Satonen saml
medlem Ruut Sjöblom saml
medlem Riikka Slunga-Poutsalo saf
medlem Sofia Virta gröna.

Betänkande AjUB 17/2022 rd

Sekreterare var

plenarråd Miika Suves.